

Gezamenlijke raadsbijeenkomst Duurzame Polder Oss-'s-Hertogenbosch

20 november 2019

Programma van vanavond

1. Welkomstwoord door Anneth van Bruchem
2. Presentatie van de eerste resultaten van de verkenning door Renier Koenraad
3. Vragenronde
4. Afsluiting door Anneth van Bruchem
5. Aansluitend borrel voor raads- en statenleden in het bedrijfsrestaurant

Waarom deze gezamenlijke raadsbijeenkomst?

1. Informeren over het gelopen proces en de uitkomsten van de verkenning tot op heden
2. Ophalen suggesties die meegenomen kunnen worden in de adviesnota
3. Gelegenheid om vragen te stellen

Wat zou ik u graag vertellen?

1. Waarom een Verkenning?
2. Hoe hebben we de Verkenning aangepakt?
3. Waarover besluiten de raden begin 2020?
4. Hoe kan het vervolg eruit zien?

Wat zou ik u graag vertellen?

1. Waarom een Verkenning?
2. Hoe hebben we de Verkenning aangepakt?
3. Waarover besluiten de raden begin 2020?
4. Hoe kan het vervolg eruit zien?

Besluit gemeenteraad Oss in 2018 :

1. Een verdergaande verkenning uit te voeren naar hoe in de Geffense, Lithse en Rosmalense polders te voorzien is in het **opwekken van duurzame energie (met de focus op wind en zon)**.
2. Daarbij ook te onderzoeken **of bredere gebiedsopgaven (meekoppelkansen)** voor een verduurzaming van het poldergebied haalbaar zijn.
3. Dit te doen door een **open planproces**, waarin interactie met alle belanghebbenden vanaf het begin plaats vindt.
4. Dit **samen met** de gemeente 's-Hertogenbosch en provincie Noord-Brabant op te pakken.

Besluit gemeenteraad 's-Hertogenbosch in 2018:

1. Dat de Rosmalense polder een gebied is waar in beginsel ruimte is voor een **grootschalige plaatsing van windmolens en zonnepanelen**, en dat de polder daarmee een belangrijke plaats in kan nemen bij het realiseren van de doelstelling 'Klimaatneutraal in 2050'.
2. Tot het uitvoeren van de tweede fase van de verkenning (tweede helft 2018) om de ontwikkelingsmogelijkheden in het poldergebied nader te verkennen waarbij aandacht wordt geschonken aan: De mogelijkheden om windturbines en zonneparken te plaatsen; De mogelijkheden om **gelijktijdig kwaliteitsverbeteringen** binnen de agrarische sector, natuur en recreatie, landschap en ruimtelijke kwaliteit te bereiken die passen bij een duurzame toekomst.
3. In te stemmen met een **open en participatieve werkwijze** in de verkenning rond het poldergebied en de opstelling van de visie energielandschap voor heel het buitengebied van 's-Hertogenbosch, waarin bewoners en andere stakeholders vanaf het eerste moment nauw worden betrokken bij de uitwerking van de visie en verkenning.

Klimaatakkoord van Parijs

Klimaatakkoord van Parijs:

Nederland en 194 andere landen spraken in 2015 af om in 2050 de stijging van de gemiddelde wereldtemperatuur te beperken tot minder dan 2 graden Celsius.

Klimaatakkoord van Parijs

Nationale Klimaatakkoord

Kabinet sprak in 2016 de ambitie uit dat in 2050 bijna alle gebruikte energie in Nederland komt uit duurzame bronnen, zoals zon, wind, water en aardwarmte.

Nationale Klimaatakkoord:

In juni 2019 spraken overheden en meer dan 100 andere organisaties af om de CO₂-uitstoot in Nederland tenminste 49% in 2030 en 95% in 2050 te verminderen ten opzichte van 1990.

Klimaatakkoord van Parijs

Nationale Klimaatakkoord

Regionale Energie Strategie RES

Regionale Energie Strategieën (RES): Eén van de afspraken in het nationale klimaatakkoord is het vergroten van de elektriciteitsproductie uit duurzame bronnen op land in 2030 voor de bebouwde omgeving.

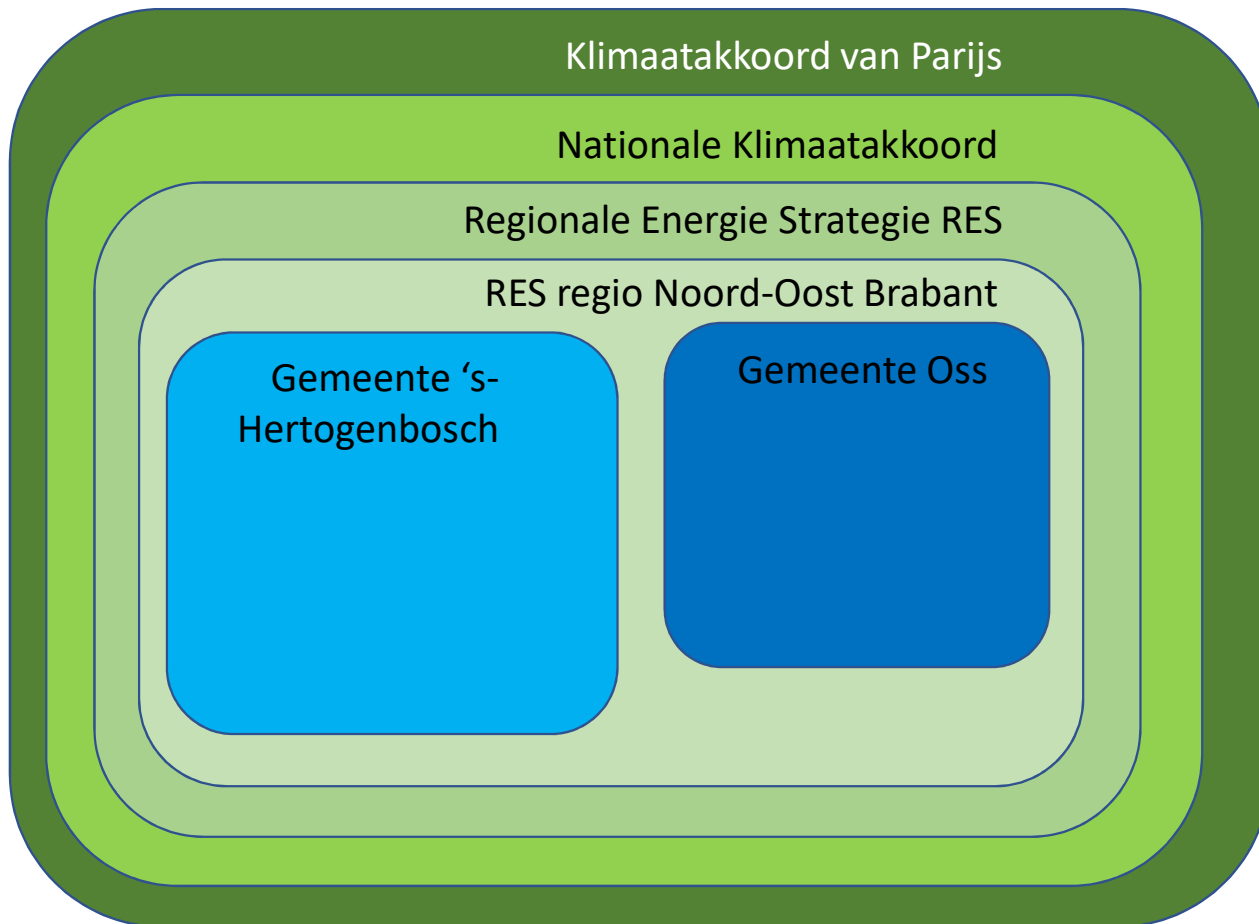
Klimaatakkoord van Parijs

Nationale Klimaatakkoord

Regionale Energie Strategie RES

RES regio Noord-Oost Brabant

Regionale Energie Strategie Noord-Oost Brabant: De gemeenten Oss, 's-Hertogenbosch, Bernheze, Boekel, Boxmeer, Boxtel, Cuijk, Grave, Haaren, Landerd, Meijerijstad, Mill en Sint Hubert, Sint Anthonis, Sint-Michielsgestel, Uden en Vught maken samen een energie-strategie voor de regio Noord-Oost Brabant.

Gemeenten Oss en 's-Hertogenbosch: Beide gemeenten hebben in 2017 en 2016 de ambitie uitgesproken om in 2050 energieneutraal te zijn.

1. **Energieverbruik Gemeente Oss in 2050 (nog vast te stellen door de gemeenteraad):** 7.498 TJ per jaar
 - ✓ 4.128 TJ/j besparing energieverbruik (inclusief zon op daken)
 - ✓ 3.370 TJ/j hernieuwbare energie opwekken binnen de gemeentegrenzen / op eigen grondgebied
2. **Energieverbruik Gemeente 's-Hertogenbosch in 2050:** 18.000 TJ per jaar*
 - ✓ 8.000 TJ/j besparing energieverbruik
 - ✓ 2.200 TJ/j grootschalig opwekken binnen de gemeentegrenzen / op eigen grondgebied met zon- en wind
 - ✓ 800 TJ/j opwekken op eigen grondgebied met zon op daken
 - ✓ 500 TJ/j duurzame energie van buiten de gemeentegrenzen
 - ✓ 6.500 TJ/j restopgave (nog niet ingevuld)
3. **Provincie Noord-Brabant**
 - ✓ In 2030 50% van de energie is opgewekt uit duurzame bronnen
 - ✓ In 2050 100% van de energie is opgewekt uit duurzame bronnen, grotendeels in Noord-Brabant

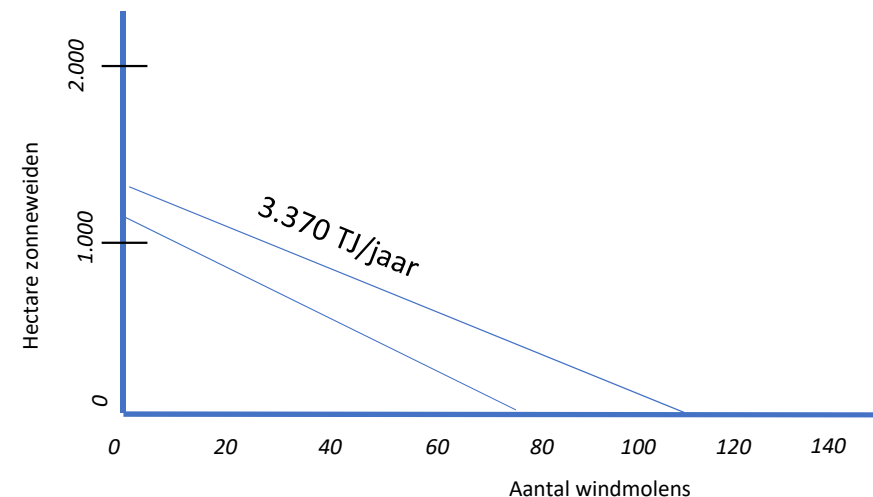
Gemeenten Oss en 's-Hertogenbosch: Beide gemeenten hebben in 2017 en 2016 de ambitie uitgesproken om in 2050 energieneutraal te zijn.

* Wordt momenteel herijkt.

1. **Energieverbruik Gemeente Oss in 2050 (nog vast te stellen door de gemeenteraad)**: 7.498 TJ per jaar
 - ✓ 4.128 TJ/j besparing energieverbruik (inclusief zon op daken)
 - ✓ 3.370 TJ/j hernieuwbare energie opwekken binnen de gemeentegrenzen/ op eigen grondgebied
2. **Energieverbruik Gemeente 's-Hertogenbosch in 2050: 18.000 TJ per jaar***
 - ✓ 8.000 TJ/j besparing energieverbruik
 - ✓ 2.200 TJ/j grootschalig opwekken binnen de gemeentegrenzen / op eigen grondgebied met zon- en wind
 - ✓ 800 TJ/j opwekken op eigen grondgebied met zon op daken
 - ✓ 500 TJ/j duurzame energie van buiten de gemeentegrenzen
 - ✓ 6.500 TJ/j restopgave (nog niet ingevuld)
3. **Provincie Noord-Brabant**
 - ✓ In 2030 50% van de energie is opgewekt uit duurzame bronnen
 - ✓ In 2050 100% van de energie is opgewekt uit duurzame bronnen, grotendeels in Noord-Brabant

* Wordt momenteel herijkt.

Uitgangspunten Oss

1 windmolen geeft 31 TJ/jaar

1 ha zonnenveld geeft 2,58 TJ/jaar

Uitgangspunten RES

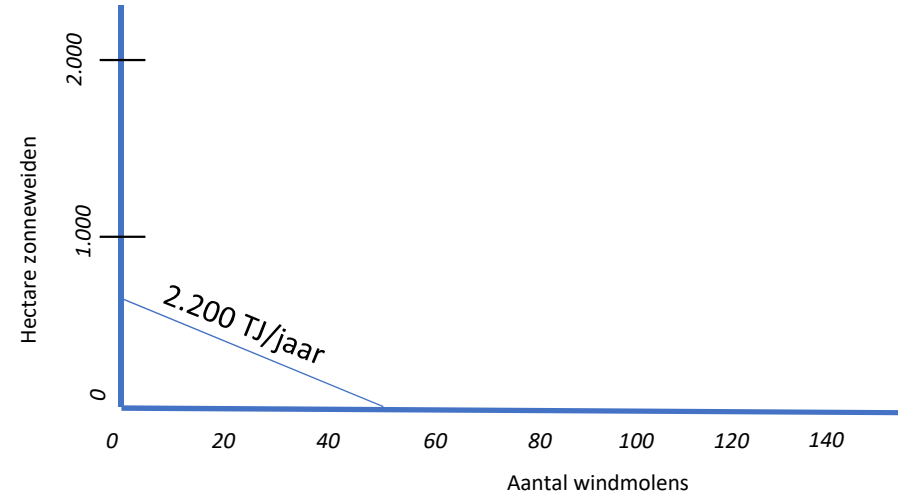
1 windmolen geeft 45 TJ/jaar

1 ha zonnenveld geeft 3,08 TJ/jaar

1. **Energieverbruik Gemeente Oss in 2050 (nog vast te stellen door de gemeenteraad): 7.498 TJ per jaar**
 - ✓ 4.128 TJ/j besparing energieverbruik (inclusief zon op daken)
 - ✓ 3.370 TJ/j hernieuwbare energie opwekken binnen de gemeentegrenzen / op eigen grondgebied
2. **Energieverbruik Gemeente 's-Hertogenbosch in 2050: 18.000 TJ per jaar***
 - ✓ 8.000 TJ/j besparing energieverbruik
 - ✓ 2.200 TJ/j grootschalig opwekken binnen de gemeentegrenzen / op eigen grondgebied met zon- en wind
 - ✓ 800 TJ/j opwekken op eigen grondgebied met zon op daken
 - ✓ 500 TJ/j duurzame energie van buiten de gemeentegrenzen
 - ✓ 6.500 TJ/j restopgave (nog niet ingevuld)
3. **Provincie Noord-Brabant**
 - ✓ In 2030 50% van de energie is opgewekt uit duurzame bronnen
 - ✓ In 2050 100% van de energie is opgewekt uit duurzame bronnen, grotendeels in Noord-Brabant

* Wordt momenteel herijkt.

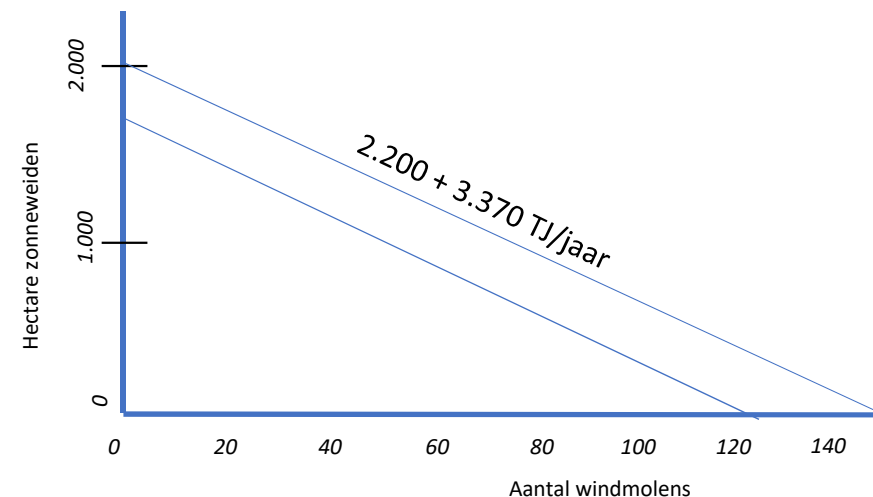
Uitgangspunten 's-Hertogenbosch en RES

1 windmolen geeft 45 TJ/jaar

1 ha zonnenveld geeft 3,08 TJ/jaar

1. **Energieverbruik Gemeente Oss in 2050 (nog vast te stellen door de gemeenteraad):** 7.498 TJ per jaar
 - ✓ 4.128 TJ/j besparing energieverbruik (inclusief zon op daken)
 - ✓ 3.370 TJ/j hernieuwbare energie opwekken binnen de gemeentegrenzen/ op eigen grondgebied
2. **Energieverbruik Gemeente 's-Hertogenbosch in 2050:** 18.000 TJ per jaar*
 - ✓ 8.000 TJ/j besparing energieverbruik
 - ✓ 2.200 TJ/j grootschalig opwekken binnen de gemeentegrenzen / op eigen grondgebied met zon- en wind
 - ✓ 800 TJ/j opwekken op eigen grondgebied met zon op daken
 - ✓ 500 TJ/j duurzame energie van buiten de gemeentegrenzen
 - ✓ 6.500 TJ/j restopgave (nog niet ingevuld)
3. **Provincie Noord-Brabant**
 - ✓ In 2030 50% van de energie is opgewekt uit duurzame bronnen
 - ✓ In 2050 100% van de energie is opgewekt uit duurzame bronnen, grotendeels in Noord-Brabant

* Wordt momenteel herijkt.

Gemeente 's-Hertogenbosch

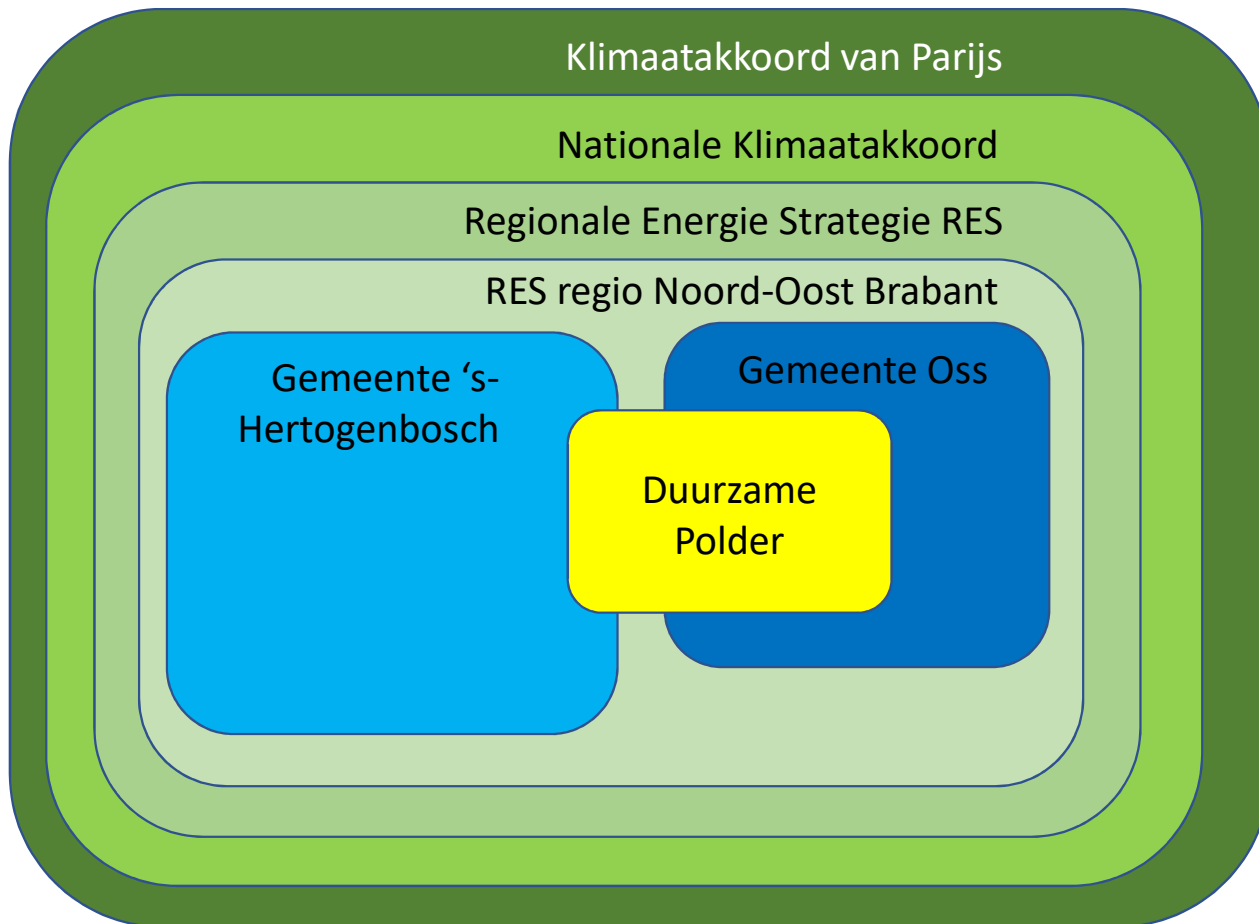

Gemeente Oss

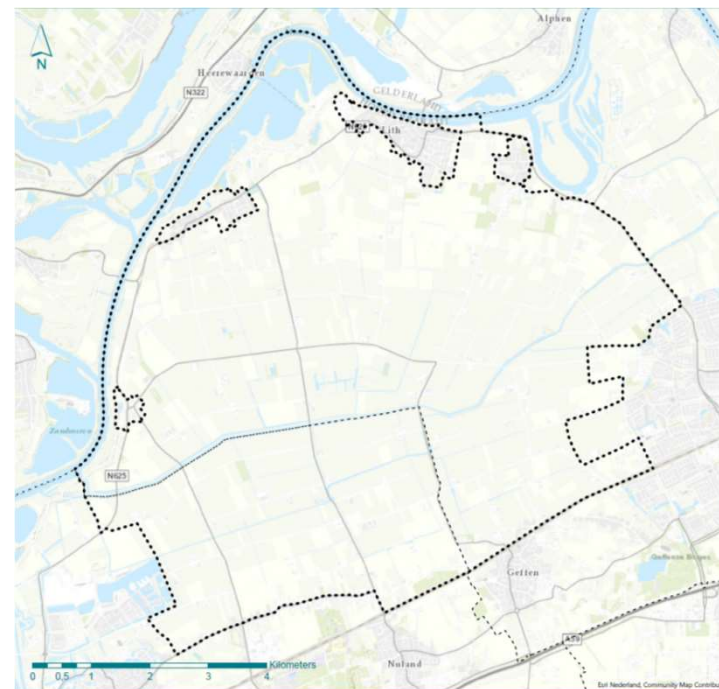

Verkenning Duurzame Polder: Eén van de mogelijkheden voor windmolens en zonnenvelden in Oss en 's-Hertogenbosch.

Verkenning Duurzame Polder: Eén van de mogelijkheden voor windmolens en zonnevelden in Oss en 's-Hertogenbosch.

Wat zou ik u graag vertellen?

1. Waarom een Verkenning?
2. Hoe hebben we de Verkenning aangepakt?
3. Waarover besluiten de raden begin 2020?
4. Hoe kan het vervolg eruit zien?

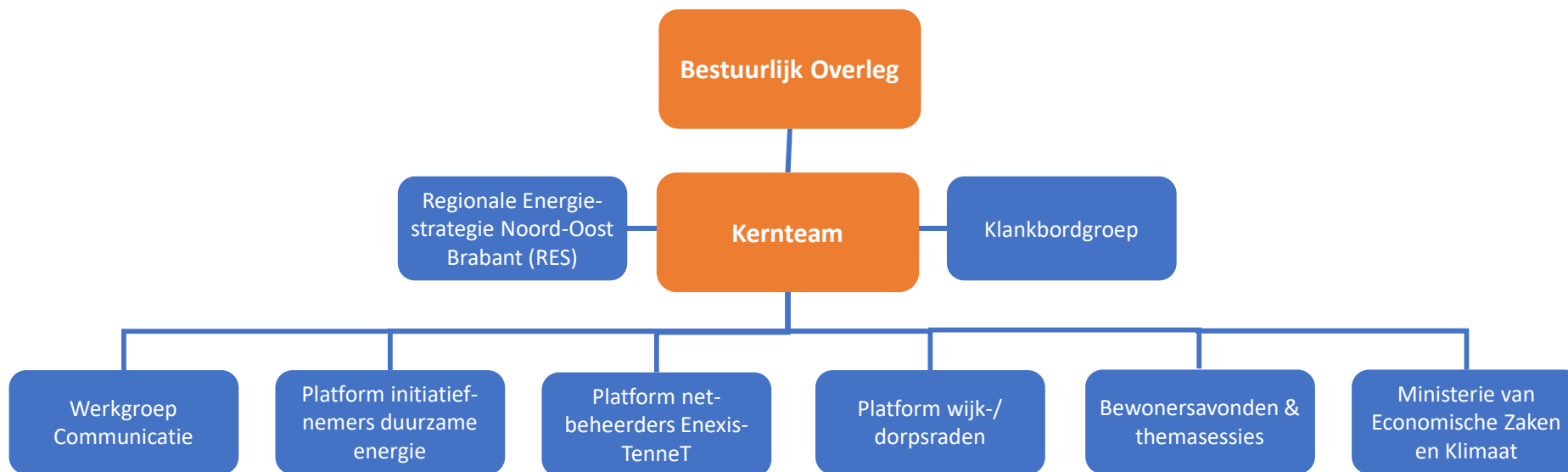
Wat doen we tijdens de verkenning?

We verzamelen informatie voor de gemeenteraden:

- ✓ Welke **belangen** er spelen in de Duurzame Polder, zoals wonen, landbouw, cultuur, recreatie en natuur?
- ✓ Wat is het **verhaal van de polder**?
- ✓ Wat zijn de **technische mogelijkheden** voor de opwekking van zonne- en windenergie in de Duurzame Polder?
- ✓ **Welke rol spelen de overheden bij de planvorming** voor de bouw van windmolens en zonnevelden in de Duurzame Polder. Dit noemen we perspectieven.
- ✓ Krijgt de Verkenning een **vervolg** en zo ja, welk vervolg?

Hoe zijn de belanghebbenden betrokken?

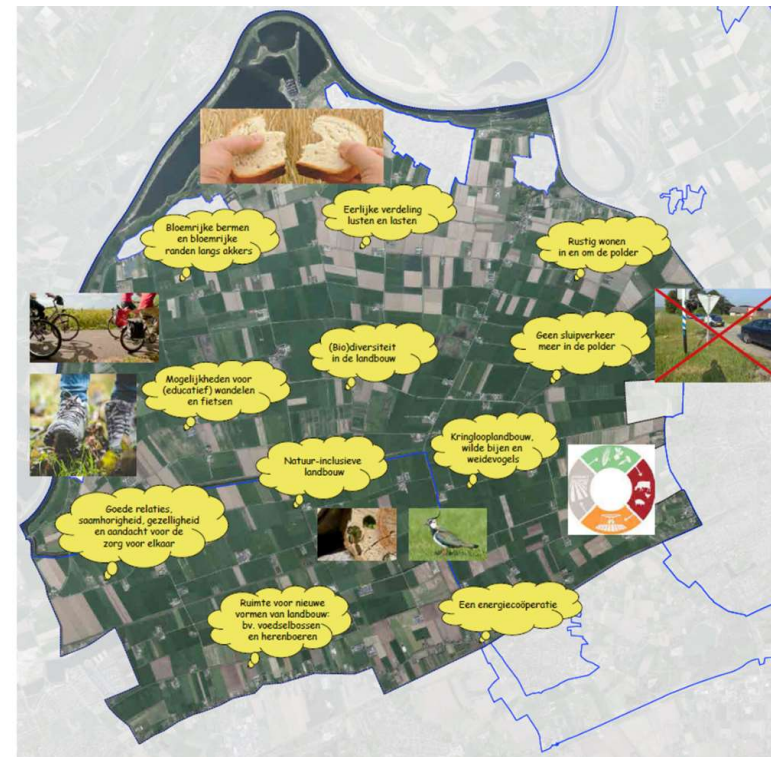

Hoe zijn/worden belanghebbenden betrokken?

- **5 bewonersbijeenkomsten** over het nut en de noodzaak van een duurzame energieopwekking;
- **4 bewonersbijeenkomsten** over de uitwerking en vergelijking van de ontwikkelperspectieven;
- 3 overleggen met het **Platform met wijk- en dorpsraden**;
- 3 overleggen met de **Klankbordgroep** met afgevaardigden van belangenorganisaties en wijk- en dorpsraden;
- **6 themasessies** met stakeholders vanuit Cultuurhistorie, Landbouw, Natuur, Wonen (o.a. wijk en dorpsraden) en bedrijven (en infrastructuur), Recreatie en Water;
- 3 overleggen met **initiatiefnemers** van windmolenparken en zonnevelden;
- Tiental gesprekken met de **omgevingsmanager** met diverse stakeholders in het gebied (o.a. diverse bewoners(groepen));
- Tiental gesprekken met vertegenwoordigers van **belangenorganisaties en wijk- en dorpsraden**.

Welke belangen zijn opgehaald?

- ✓ Gezondheid en leefbaarheid
- ✓ Behoud natuur/landbouw/recreatie
- ✓ Behoud uitloopgebied
- ✓ Niets doen is geen optie
- ✓ Participeren
- ✓ Waardevermindering woningen
- ✓ Liever op 1 plek, dan overal

- ✓ Praten met elkaar, niet over elkaar
- ✓ Behoud goede landbouwgrond
- ✓ Zonne- en windenergie als verdienmodel
- ✓ Landbouw als economische motor

- ✓ Behoud en ontwikkeling weidevogels (hotspot)
- ✓ Bescherming trekroutes
- ✓ Behoud en verbetering ecologische verbindingzones

Water

- ✓ Behoud scheepvaart
- ✓ Gezond en natuurlijk water
- ✓ Veiligheid en bewoonbaar
- ✓ Voldoende water
- ✓ Behoud drinkwaterwinning
- ✓ Landbouwtransitie (bodem-klimaat en waterkwaliteit)

Recreatie

- ✓ Omgeving is interessant, maar heeft nu weinig te bieden
- ✓ Uitloopgebied dorpen en steden
- ✓ Spaar andere belangrijke recreatiegebieden
- ✓ Kies voor concentratie wind- en zonne-energie op één locatie
- ✓ Recreatiewoningen (Maasdijkzone)

Cultuurhistorie

- ✓ Behoud en versterking erfgoed
- ✓ Bescherming archeologische waarden
- ✓ Behoud Zuiderwaterlinie, eendenkooien en Beerse Overlaat

Wat zou ik u graag vertellen?

1. Waarom een Verkenning?
2. Hoe hebben we de Verkenning aangepakt?
3. Waarover besluiten de raden begin 2020?
4. Hoe kan het vervolg eruit zien?

Context van het te nemen besluit

1. Er zijn **twee initiatieven** voor het bouwen van windmolens en **meer dan tien initiatieven** voor het aanleggen van zonnevelden in de polder.
2. Voor alle initiatieven is een **formeel besluit nodig van gemeenten Oss of 's-Hertogenbosch, provincie of Rijk**.
3. De initiatieven moeten zo goed mogelijk worden **ingepast in het landschap**.
4. De initiatieven kunnen **milieueffecten of hinder** veroorzaken. Soms tellen effecten op en is het totale effect groter. Dat is belangrijk met het oog op gezondheid.
5. Gemeenten, provincie en Rijk overleggen of en hoe ze **meer regie willen**. Dat vraagt meer tijd, maar kan ook meer duidelijkheid geven voor bewoners én initiatiefnemers.

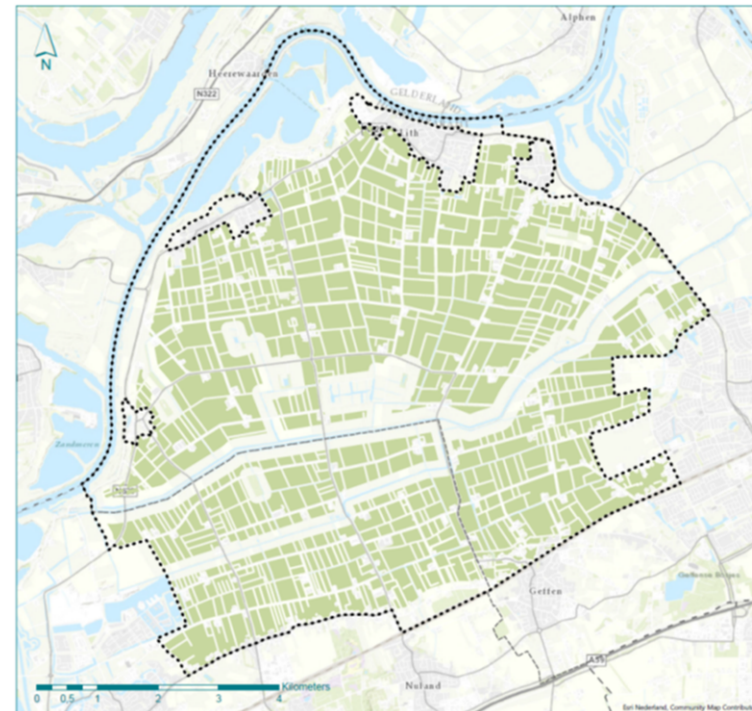

Bestaande structuren

Zijn bijvoorbeeld:

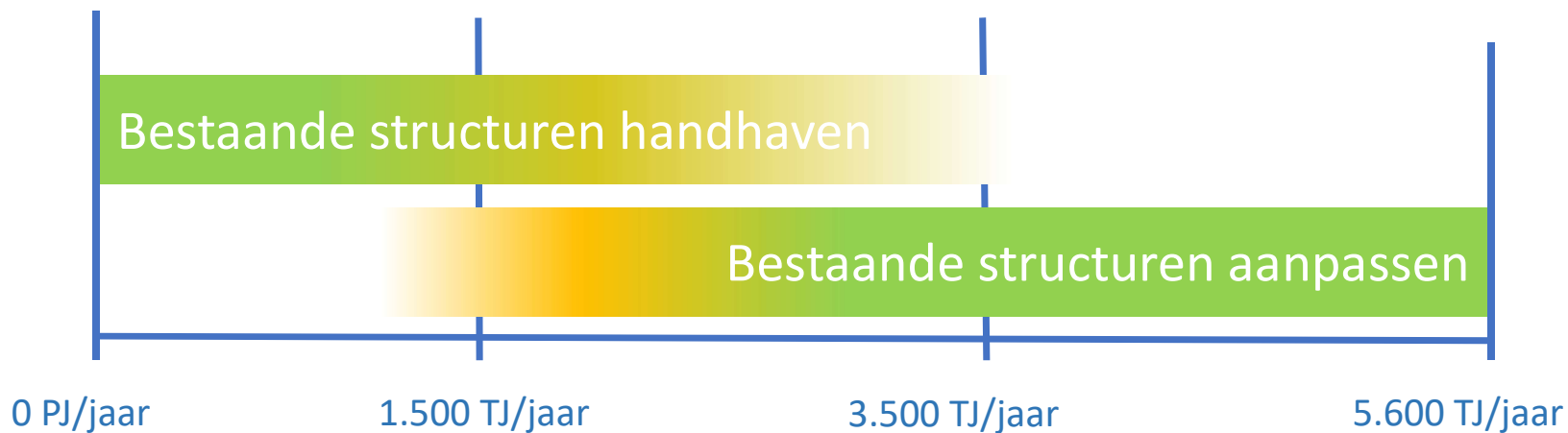
1. Kavels, zoals erven, akkers en weiden.
2. Bebouwde kernen en verspreid staande woningen.
3. Watergangen en constructies, zoals de Hertogswetering, duikers en stuwen etc.
4. Bestemde natuurgebieden en eendekooien.
5. Ondergrondse en bovengrondse infrastructuur zoals aardgasleiding, hoogspanningstracé en wegen.

Percelen met agrarisch beheer

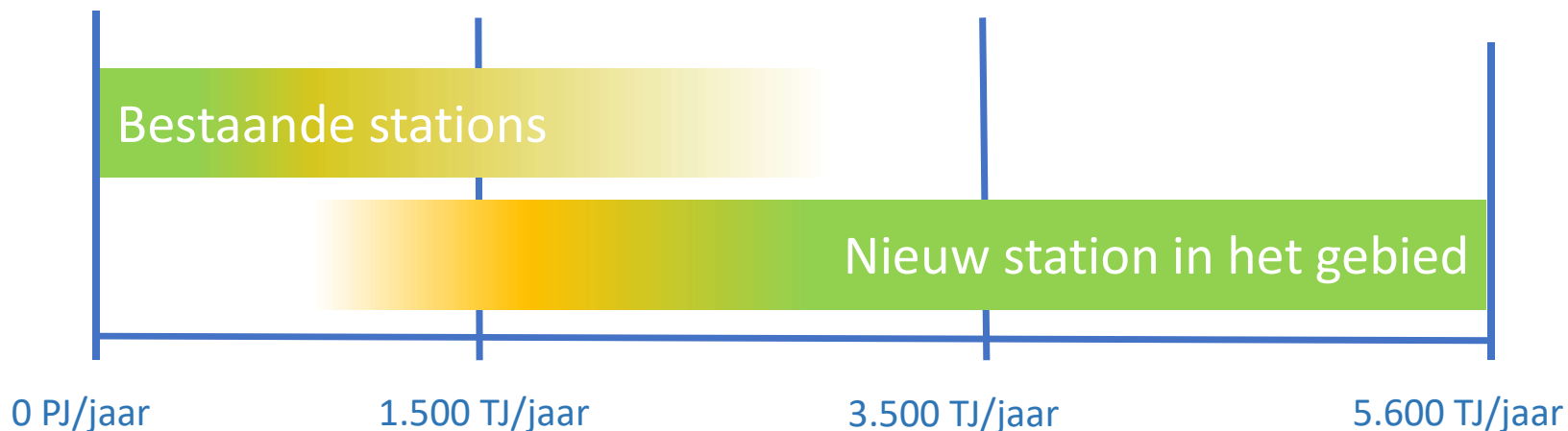

Inrichting van het gebied

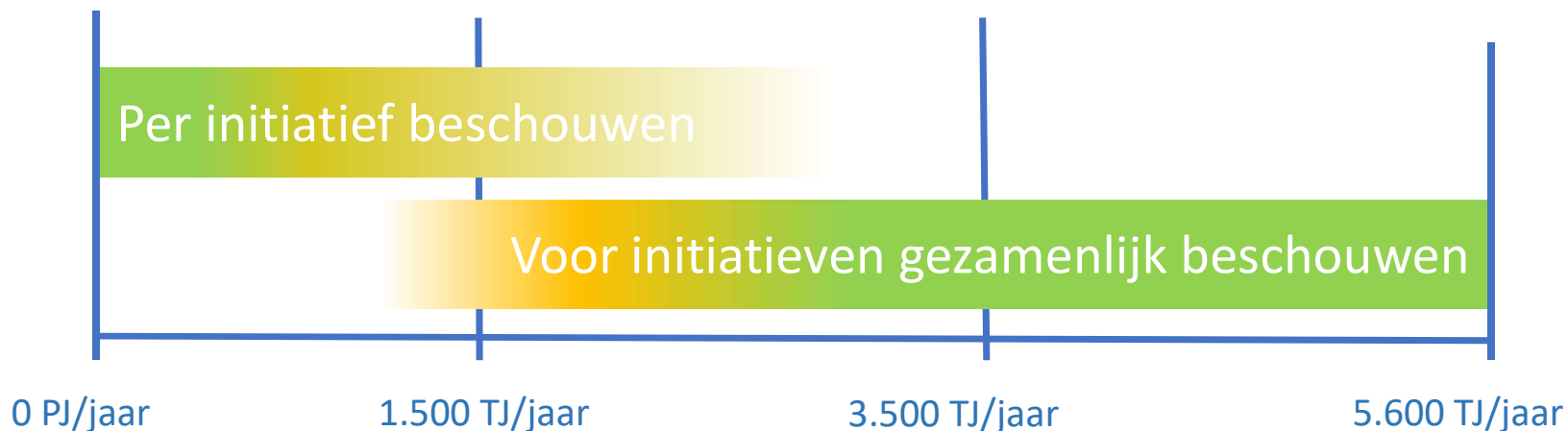

Aansluiting hoogspanningsnet (momentopname!)

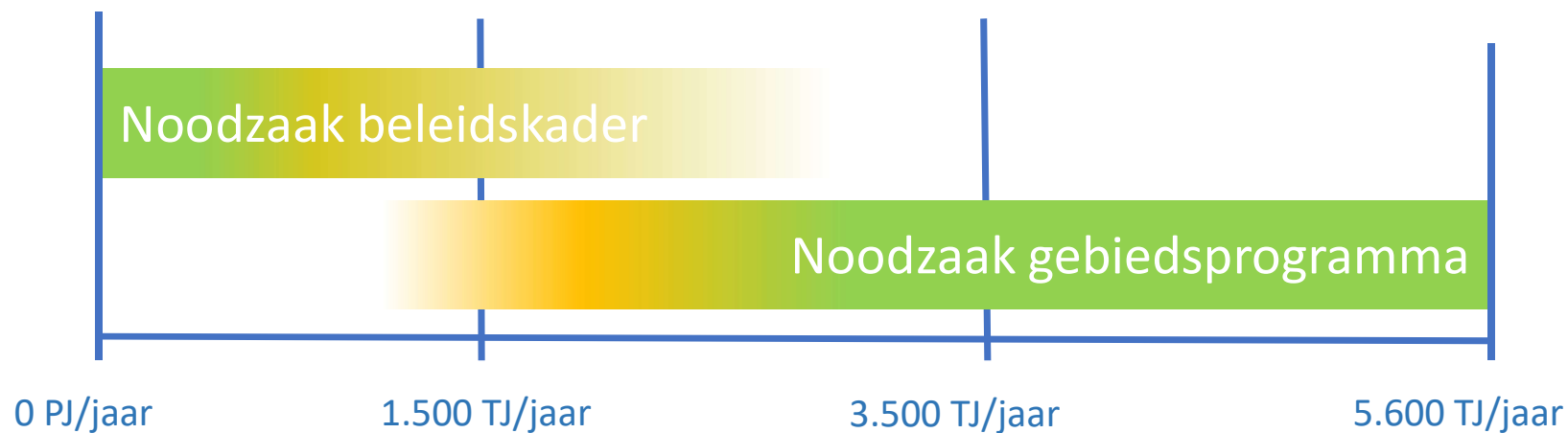

Ruimtelijke samenhang en milieugevolgen

Regie door de overheden

Er zijn 3 perspectieven beschouwd:

1. **Autonome ontwikkeling:** overheden besluiten ieder apart over initiatieven voor windmolens en zonnevelden.
2. **Theoretisch maximum:** Overheden nemen samen besluiten om zoveel mogelijk energieopwekking in het gebied mogelijk te maken.
3. **Integrale gebiedsontwikkeling:** Overheden nemen samen besluiten over de inrichting van het gebied. Niet alleen energieopwekking met wind en zon, ook wonen, landbouw, natuur, cultuurhistorie en recreatie krijgen daarin een goede plek.

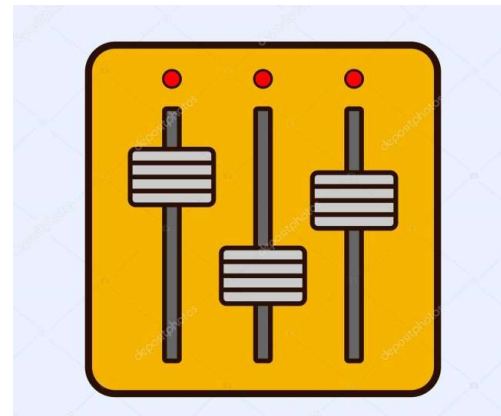

Waarover besluiten de raden begin 2020?

1. Energieopwekking: Wie doet wat?

- *Autonoom*: Initiatiefnemers bepalen wanneer ze waar met welk initiatief voor zon of wind komen. Rijk, provincie en/of gemeente besluiten daarover.
- *Integraal*: Overheden geven samen de gewenste energieopwekking aan. Initiatiefnemers maken plannen die daarin passen.

Initiatiefnemers

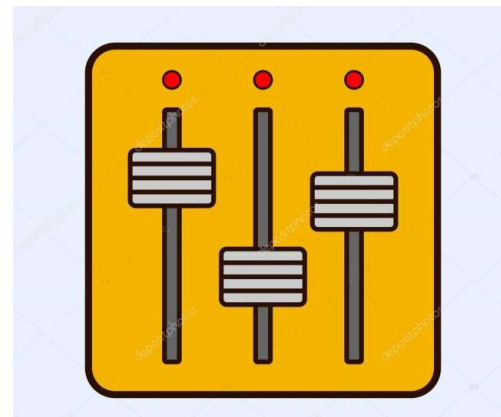
Overheden

Waarover besluiten de raden begin 2020?

1. Energieopwekking
2. **Landschappelijke inpassing:** Wie doet wat?
 - *Autonoom*: Initiatiefnemers leveren ruimtelijke onderbouwing voor eigen initiatief. Rijk, provincie en/of gemeente nemen daarover besluiten.
 - *Integraal*: Overheden maken samen met initiatiefnemers én belanghebbenden één gebiedsprogramma voor het hele poldergebied. Dat wordt leidend voor besluiten van overheden over initiatieven.

Initiatiefnemers

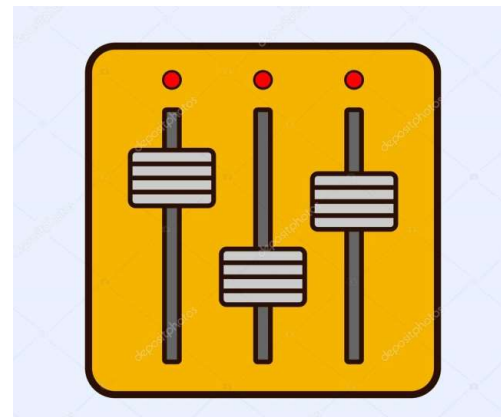
Overheden

Waarover besluiten de raden begin 2020?

1. Energieopwekking
2. Landschappelijke inpassing
3. **Verdeling lusten en lasten:** Wie doet wat?
 - *Autonoom*: Initiatiefnemers maken afspraken over vergoedingen en/of andere compensaties voor hinder. Afspraken kunnen van plan tot plan verschillen (maatwerk).
 - *Integraal*: Overheden spreken met initiatiefnemers voor de gehele polder één regeling af.

Initiatiefnemers

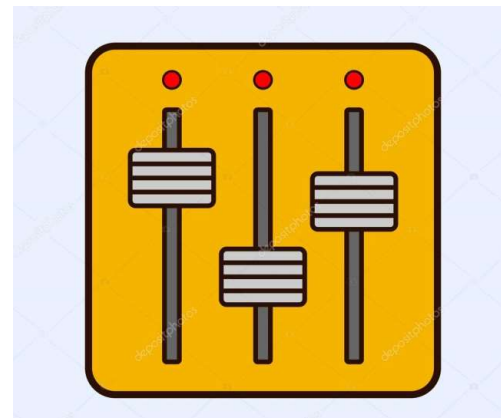
Overheden

Waarover besluiten de raden begin 2020?

1. Energieopwekking
2. Landschappelijke inpassing
3. Verdeling lusten en lasten
4. **Formele procedures:** Wie doet wat?
 - *Autonoom*: Ieder initiatief doorloopt een aparte, formele procedure. Tegen besluiten van het Rijk, provincie en/of gemeente is per initiatief inspraak en beroep mogelijk.
 - *Integraal*: Overheden maken één gebiedsprogramma met één planMER voor de hele polder. Inspraak in één keer. Daarna is per initiatief nog steeds inspraak en beroep mogelijk.

Initiatiefnemers

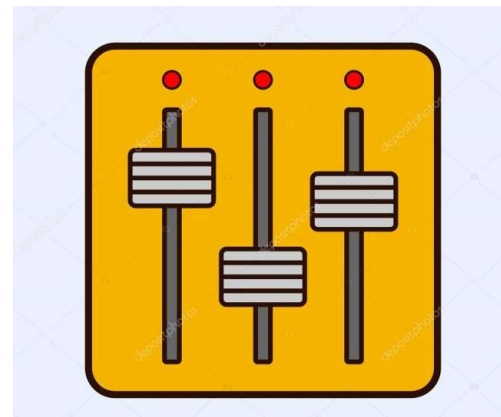
Overheden

Waarover besluiten de raden begin 2020?

1. Energieopwekking
2. Landschappelijke inpassing
3. Verdeling lusten en lasten
4. Formele procedures
5. **Milieugevolgen en hinder:** Wie doet wat?
 - *Autonoom*: Initiatiefnemers stellen (indien verplicht) een milieueffectrapport op. Overheden zijn bevoegd gezag voor de m.e.r.-procedure.
 - *Integraal*: Overheden maken één gebiedsprogramma met één planMER voor de hele polder. Ook deze m.e.r.-procedure verloopt via de overheid.

Initiatiefnemers

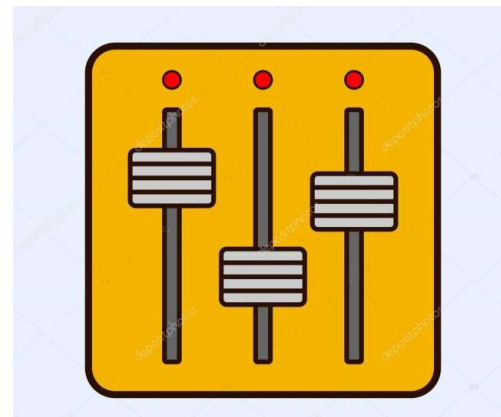
Overheden

Waarover besluiten de raden begin 2020?

1. Energieopwekking
2. Landschappelijke inpassing
3. Maatschappelijke meerwaarde
4. Formele procedures
5. Milieugevolgen en hinder (zoals leefomgeving en gezondheid)?
6. **Aanpak vervolg:** Wie doet wat?
 - *Autonoom*: Initiatiefnemers gaan verder met de voorbereiding van hun initiatief.
 - *Integraal*: Initiatiefnemers wachten tot overheden klaar zijn met hun gebiedsprogramma en kijken daarna of hun initiatief daarin past.

Initiatiefnemers

Overheden

Wat zou ik u graag vertellen?

1. Besluiten gemeenteraden in 2018
2. Waarom een Verkenning?
3. Hoe hebben we de Verkenning aangepakt?
4. Waarover besluiten de raden begin 2020?
5. Hoe kan het vervolg eruit zien?

Wat gaat aan de besluiten van de raden vooraf?

1. Verwerken resultaten bijeenkomsten in een **concept-adviesnota**
2. Vaststellen conceptadviesnota en raadsvoorstel door **bestuurlijk overleg Duurzame Polder** 12 december 2019
3. Bespreken concept adviesnota en raadsvoorstel met **wijk- en dorpsraden, klankbordgroep en portefeuillehouders gemeenten en provincie**
4. Vaststellen adviesnota en raadsvoorstel door **bestuurlijk overleg Duurzame Polder** januari 2020 (definitief)
5. Vaststellen definitieve adviesnota en raadsvoorstel door **Colleges B&W** Oss en 's-Hertogenbosch (begin 2020)
6. **Gezamenlijke raadsbijeenkomst** Oss en 's-Hertogenbosch (begin 2020)
7. **Besluitvorming** gemeenteraden en Gedeputeerde Staten (begin 2020)

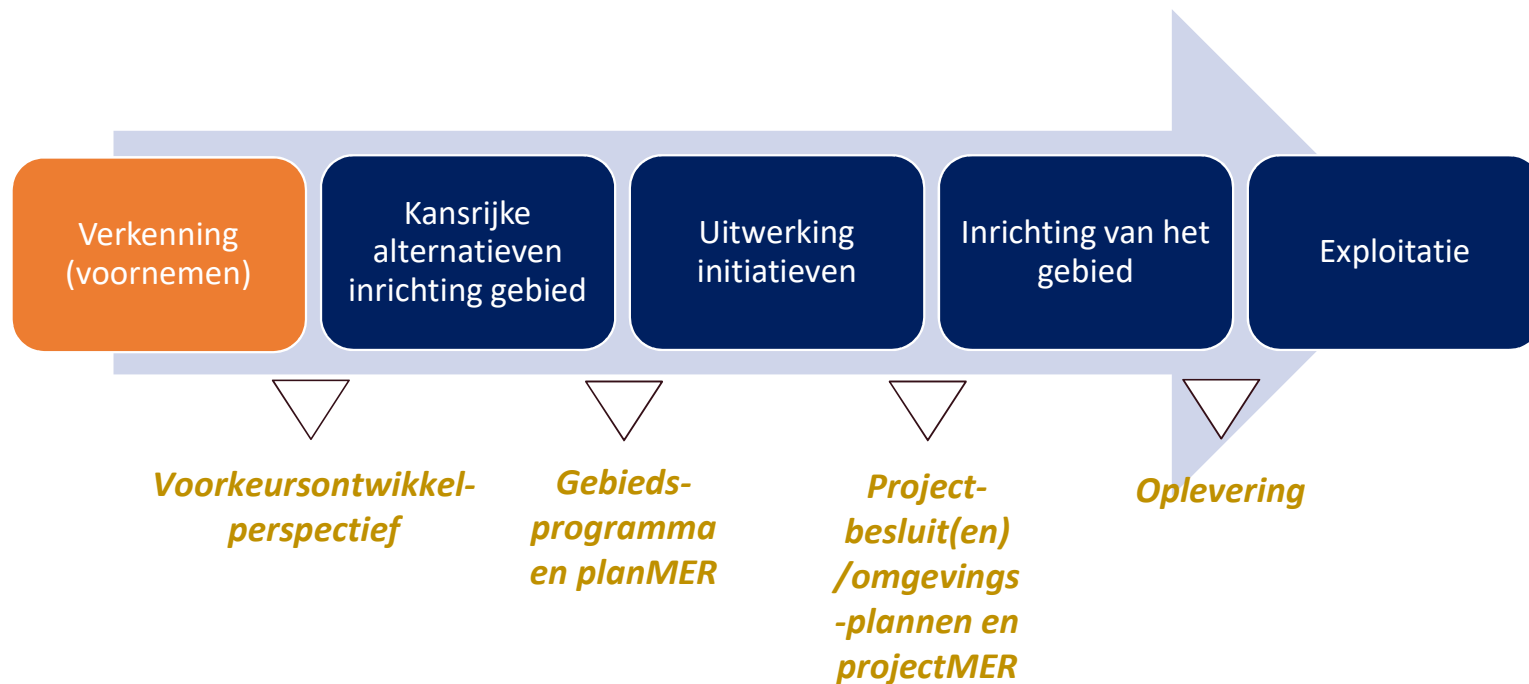

Waarover besluiten de raden begin 2020 nog niet?

- Waar komen welke windmolens en/of zonnevelden?
- Op hoeveel afstand van woningen en van elkaar?
- Hoe hoog worden de molens? Hoe groot worden de zonnevelden?
- Welke hinder treedt op, wat zijn de gevolgen voor uw gezondheid en natuur en welke maatregelen worden daarvoor getroffen?
- Hoe worden de lusten en de lasten verdeeld?
- Wat kost deze vorm van duurzame opwekking?
-

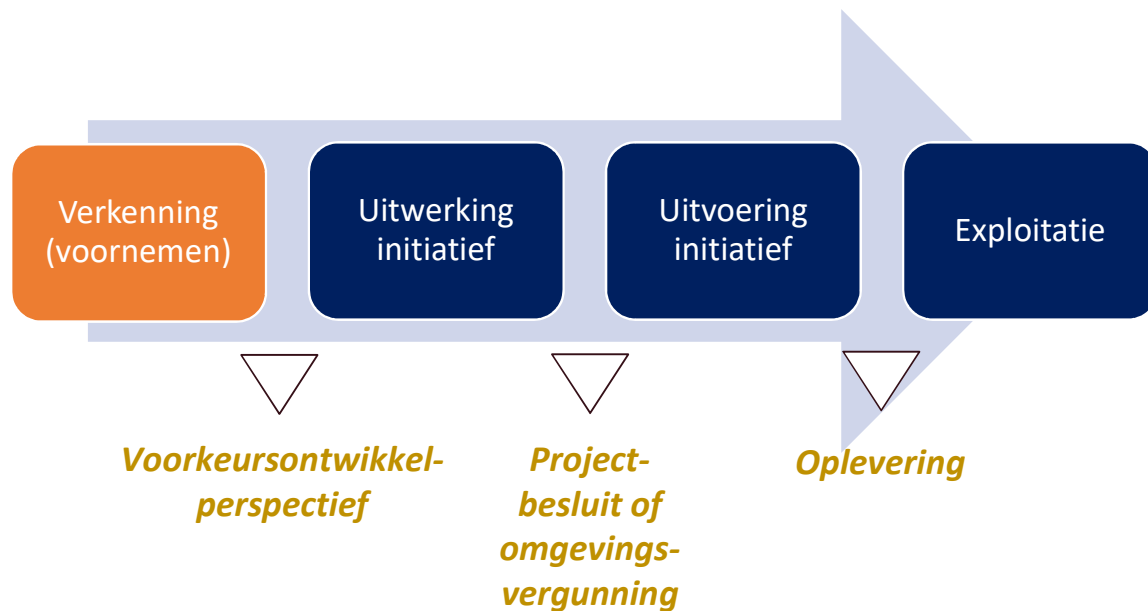

Wat is het vervolg bij een integrale gebiedsontwikkeling?

Wat is het vervolg bij een autonome ontwikkeling?

Aandachtspunten voor het vervolg

1. **Hoe groter de opgave voor de Duurzame Polder** en hoe langer de doorlooptijd, **hoe intensiever de samenwerking** met initiatiefnemers, grondeigenaren en belanghebbenden
2. Wel/geen toepassing Rijkscoördinatieregeling door het **rijk als bevoegd gezag**
3. **Manier van samenwerken** gemeenten en provincie (Wie neemt het voortouw en wie neemt eventueel bevoegdheid van het rijk over?)
4. **Gebrek aan vertrouwen tegenstanders** in besluitvorming en wetten en regels die gelden voor gezondheid in het planvormingsproces
5. **Capaciteit in het hoogspanningsnet** is een momentopname
6. **Ruimtelijke samenhang** en **versterking van effecten** van initiatieven
7. **Laagvliegroute en –gebied** en het radargebied
8. Beschermd status **habitat van (weide)vogelsoorten**

Gezamenlijke raadsbijeenkomst Duurzame Polder Oss-'s-Hertogenbosch

20 november 2019